

ROD SUBSTANTIV

Ve slovech, jako jsou například *student*, *studentka*, *doktor*, *doktorka* nebo *profesor*, *profesorka*, se odráží přirozený rod (*student*, *doktor* a *profesor* jsou muži; *studentka*, *doktorka* a *profesorka* jsou ženy). Tento přirozený rod je logický například u lidí a zvířat.

Ostatní substantiva v češtině však mají gramatický rod, který nemá žádné logické opodstatnění. Česká substantiva mají tři gramatické rody:

- **mužský** rod (rozdělujeme **mužský rod životný** – osoby a zvířata, například *student*, *muž*, a **mužský rod neživotný**, například *byt*, *měsíc*)
- **ženský** rod (například *škola*)
- **střední** rod (například *město*).

Identifikace rodu substantiv

Je důležité znát rod každého substantiva. K určování rodu substantiv existuje praktická pomůcka. Pamatujte si:

- 1) 66 % substantiv má v nominativu singuláru tyto majoritní koncovky:
 - mužský rod končí na souhlásku (například *student*, *muž*, *učitel*, *byt*, *supermarket*, *měsíc*)
 - ženský rod končí na *-a* (například *škola*, *káva*, *studentka*, *profesorka*, *učitelka*, *banka*)
 - střední rod končí na *-o* (například *kino*, *auto*, *město*, *pivo*, *metro*).
- 2) 34 % substantiv má v nominativu singuláru jiné, minoritní koncovky:
 - koncovka *-e/-ě* se velmi často objevuje u ženského rodu (*restaurace*, *židle*, *sportovkyně*, *kolegyně*), ale také u středního rodu (*moře*, *parkoviště*) a židka i u mužského rodu (*soudce*)
 - koncovka *-í* je typická pro substantiva středního rodu (například *nádraží*, *náměstí*)
 - koncovka *-a* se může objevit i u mužského rodu (*kolega*, *chleba*), zatímco souhlásky se může objevit i u ženského rodu (*kancelář*, *místnost*).

Rod substantiv s minoritními koncovkami si musíte zapamatovat. Časem však v určování rodu podle koncovky nominativu sg. získáte praxi a naučíte se určovat rod téměř všech substantiv.

Role gramatického rodu v systému jazyka

Proč je důležité znát gramatický rod každého nového substantiva, které se naučíte (to znamená vědět, jestli jde o mužský, ženský, nebo střední rod)? Protože rod substantiv ovlivňuje nejen deklinaci každého substantiva, ale i některé další slovní druhy. Porovnejte například tyto věty:

Byl jeden dobrý král a ten se jmenoval Karel.

Byl jeden velký hrad a ten se jmenoval Karlštejn.

Byla jedna dobrá královna a ta se jmenovala Anna.

Bylo jedno velké město a to se jmenovalo Brno.

Rod		
MUŽSKÝ životný	<u>ten</u>	zájmeno ukazovací
	<u>jeden</u>	číslovka základní
	NOVÝ, CIZÍ	adjektiva
	můj, tvůj, jeho, její náš, váš, jejich	zájmena přivlastňovací
	STUDENT, MUŽ	substantiva
MUŽSKÝ neživotný	<u>ten</u>	zájmeno ukazovací
	<u>jeden</u>	číslovka základní
	NOVÝ, CIZÍ	adjektiva
	můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich	zájmena přivlastňovací
	BYT, MĚSÍC	substantiva
ŽENSKÝ	<u>ta</u>	zájmeno ukazovací
	<u>jedna</u>	číslovka základní
	nová, cizí	adjektiva
	moje, tvoje, jeho, její naše, vaše, jejich	zájmena přivlastňovací
	ŽENA, ŽIDLE SKŘÍŇ, KOST	substantiva
STŘEDNÍ	<u>to</u>	zájmeno ukazovací
	<u>jedno</u>	číslovka základní
	nové, cizí	adjektiva
	moje, tvoje, jeho, její naše, vaše, jejich	zájmena přivlastňovací
	MĚSTO, MOŘE NÁDRAŽÍ	substantiva